

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ
РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ
ДРУГИЙ СЕНАТ

у справі за конституційною скаргою Приватного підприємства „Генеральний будівельний менеджмент“ про відповідність Конституції України (конституційність) пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Господарського процесуального кодексу України (щодо гарантування захисту прав і свобод особи за рішенням Європейського суду з прав людини)

Київ
14 лютого 2024 року
№ 1-р(II)/2024

Справа № 3-41/2023(87/23)

Другий сенат Конституційного Суду України у складі:

Головатий Сергій Петрович (голова засідання),
Городовенко Віктор Валентинович,
Лемак Василь Васильович,
Мойсик Володимир Романович (доповідач),
Первомайський Олег Олексійович,
Юровська Галина Валентинівна,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційною скаргою Приватного підприємства „Генеральний будівельний менеджмент“ про відповідність Конституції України (конституційність) пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Господарського процесуального кодексу України.

Заслухавши суддю-доповідача Мойсика В.Р. та дослідивши матеріали справи, зокрема позиції, що їх висловили: Президент України Зеленський В.О., Голова Верховної Ради України Стефанчук Р.О., Прем'єр-міністр України Шмигаль Д.А., Міністр юстиції України Малюська Д.Л., Голова Верховного Суду Кравченко С.І., науковці: Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – завідувач кафедри цивільної юстиції та адвокатури, доктор

юридичних наук, професор Гусаров К.В., Київського національного університету імені Тараса Шевченка – асистент кафедри економічного права та економічного судочинства, кандидат юридичних наук Худенко О.О.,

Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Приватне підприємство „Генеральний будівельний менеджмент“ (далі – Підприємство) звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням перевірити пункт 2 частини другої, частину третю статті 321 Господарського процесуального кодексу України (далі – Кодекс) на відповідність частині другій статті 3, статті 8, частині першій статті 9, частині третій статті 22, частині першій статті 55, частині першій статті 64 Конституції України (конституційність).

За пунктом 2 частини другої статті 321 Кодексу заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подана „з підстав, визначених пунктами 2, 3 частини другої та частиною третьою статті 320 цього Кодексу, – не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили“.

Згідно з частиною третьою статті 321 Кодексу „строки, визначені в частині другій цієї статті, не можуть бути поновлені“.

1.1. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї матеріалів убачається таке.

У листопаді 2005 року Підприємство звернулося до Господарського суду Одеської області з позовом про визнання договору купівлі-продажу від 2 грудня 2004 року укладеним. Рішенням від 20 грудня 2005 року цей суд задовольнив позов Підприємства.

Одеський апеляційний господарський суд постановою від 23 червня 2008 року скасував рішення Господарського суду Одеської області від 20 грудня

2005 року та припинив провадження у справі № 22-23/321-05-10190 у зв'язку з невідомістю справи господарському суду.

Вищий господарський суд України постановою від 23 жовтня 2008 року рішення Господарського суду Одеської області від 20 грудня 2005 року та постанову Одеського апеляційного господарського суду від 23 червня 2008 року скасував, а справу передав на новий розгляд до Господарського суду Одеської області в іншому його складі. Верховний Суд України ухвалою від 15 січня 2009 року відмовив Підприємству у відкритті провадження щодо перегляду постанови Вищого господарського суду України від 23 жовтня 2008 року.

У лютому 2009 року Підприємство звернулося до Європейського суду з прав людини із заявою про порушення державою Україна пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція).

За час провадження у Європейському суді з прав людини національні суди ухвалили низку рішень не на користь Підприємства. Зокрема, за результатами нового розгляду справи № 22-23/321-05-10190 Господарський суд Одеської області рішенням від 15 червня 2009 року, залишеним без зміни постановами Одеського апеляційного господарського суду від 25 серпня 2009 року та Вищого господарського суду України від 17 грудня 2009 року, відмовив у задоволенні позову Підприємства. Верховний Суд України 11 березня 2010 року відмовив Підприємству у відкритті провадження щодо перегляду вказаних судових рішень.

Європейський суд із прав людини встановив порушення права Підприємства щодо справедливого судового розгляду, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції [рішення у справі *Генеральний будівельний менеджмент проти України / Generalnyu Budivelnnyu Menedzhment v. Ukraine* від 22 вересня 2022 року (заява № 11925/09), § 31].

У грудні 2022 року Підприємство на підставі зазначеного рішення Європейського суду з прав людини звернулося до Великої Палати Верховного Суду із заявою про перегляд судових рішень, ухвалених судами у справі № 22-23/321-05-10190.

Велика Палата Верховного Суду ухвалою від 14 грудня 2022 року, керуючись, зокрема, приписами статті 321 Кодексу, відмовила у відкритті провадження за вказаною заявою Підприємства.

1.2. Підприємство наголошує, що внаслідок застосування судом пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Кодексу порушено його право на доступ до суду, гарантоване статтею 55 Конституції України.

На думку Підприємства, застосування судом оспорюваних приписів Кодексу призвело до „звуження права на судовий захист“, „порушення принципу юридичної визначеності та принципу справедливого судового розгляду як складових частин принципу верховенства права“.

У конституційній скарзі зазначено також, що „встановлене оскаржуваними положеннями ГПК України обмеження десятирічним строком унеможливорює дієву, ефективну реалізацію права на звернення до суду для захисту своїх прав після ухвалення рішення ЄСПЛ, в якому встановлено порушення права на справедливий судовий розгляд за статтею 6 Конвенції, оскільки встановлює додаткові обтяження, які фактично перешкоджають здійсненню цього права і за неможливості поновлення десятирічного строку – призводять до нівелювання самої його суті <...> має наслідком обмеження його права на звернення до суду та створює суттєві перешкоди у його реалізації“, „гарантоване Конституцією України право на судовий захист та деталізоване у статтях 320–325 ГПК України право на перегляд судових рішень після постановлення рішення ЄСПЛ, яким встановлено порушення Україною своїх зобов’язань у справі“ проігноровано.

1.3. Голова Верховної Ради України у письмовому поясненні, зокрема, наголосив:

– „у контексті встановлення відповідності зазначених положень ГПК України частині другій статті 55 Конституції України у взаємозв’язку із статтею 64 Конституції України доцільно звернути увагу, що як свідчить позиція

ЄСПЛ, основною складовою права на суд є право на доступ, у тому розумінні, що особі має бути забезпечена можливість звернутись до суду для вирішення певного питання, і що з боку держави не повинні чинитись правові чи практичні перешкоди для здійснення цього права. Іншими словами, право на доступ до суду гарантує можливість осіб вільно і без перешкод, на рівних умовах використати цей інститут для забезпечення своїх прав і законних інтересів“;

– „передбачені пунктом 2 частини другої та частиною третьою статті 321 ГПК України положення щодо подання заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами з підстави встановлення ЄСПЛ порушення Україною міжнародних зобов'язань в обмежений законом строк, який у свою чергу, не може бути поновлений, певним чином обмежують право зацікавлених осіб на судовий захист у тому обсязі, як його гарантовано частиною першою статті 55 Конституції України.

Однак у своїй практиці ЄСПЛ неодноразово наголошував, що право на суд, одним із аспектів якого є право на доступ до суду, не є абсолютним. Воно може бути піддане допустимим обмеженням. Такі обмеження допускаються з огляду на те, що за своїм характером право доступу потребує регулювання з боку держави“;

– „положення пункту 2 частини другої та частини третьої статті 321 ГПК України, якими передбачено обмеження щодо перегляду судових рішень після ухвалення рішення ЄСПЛ у справі десятирічним строком з дня набрання законної сили судовим рішенням, яке необхідно переглянути, та неможливість поновлення такого строку можуть перешкодити реалізації права на доступ до суду, зокрема, за виключними обставинами, передбаченими пунктом 2 частини третьої статті 320 ГПК України. Разом з тим, у разі скасування процесуального строку може виникнути невизначеність у судовому процесі, яка може призвести до порушення принципу верховенства права“.

2. Дослідивши зміст конституційної скарги, Конституційний Суд України встановив, що вона містить доводи щодо невідповідності Конституції України

оспорюваних приписів статті 321 Кодексу лише в тім, що вони унеможливають подання заяв про перегляд судового рішення за такою виключною обставиною, як „встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов’язань при вирішенні цієї справи судом“ після „десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили“ (пункт 2 частини другої) та поновлення судом строку на подання заяви про перегляд судового рішення (частина третя).

Ураховуючи наведене, Конституційний Суд України дійшов висновку, що предметом конституційного контролю в цій справі є пункт 2 частини другої та частина третя статті 321 Кодексу в тім, що вони унеможливають подання на підставі рішення Європейського суду з прав людини заяви про перегляд судового рішення, ухваленого національним судом, після десяти років із дня набрання останнім законної сили та поновлення судом зазначеного десятирічного строку на подання заяви про перегляд судового рішення, ухваленого національним судом.

3. Розв’язуючи порушені в конституційній скарзі питання, Конституційний Суд України виходить із такого.

3.1. Згідно з Конституцією України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави (частина друга статті 3).

За статтею 8 Основного Закону України в Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша); Конституція України має найвищу юридичну силу, закони „приймаються на її основі і повинні відповідати їй“ (частина друга).

Відповідно до частини першої статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згоду на обов’язковість яких надала Верховна Рада України, є частиною національного законодавства України.

За статтею 55 Основного Закону України права і свободи людини і громадянина захищає суд (частина перша); кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (частина п'ята).

3.2. Конституційний Суд України сформулював низку юридичних позицій, що є значущими і для цієї справи:

– „правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах“ (перше речення абзацу десятого пункту 9 мотивувальної частини Рішення від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003);

– „конституційне право на судовий захист належить до невідчужуваних та непорушних. Кожен під час розгляду будь-якої справи <...> має право на правосуддя, яке відповідало б вимогам справедливості“ (абзац перший пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004);

– „додержання принципу остаточності судового рішення (*res judicata*) є надважливим для забезпечення поваги до суду, його рішень та дієвості всієї системи правосуддя в державі, керованій правовладдям“ [абзац перший підпункту 7.7 пункту 7 мотивувальної частини Рішення від 22 листопада 2023 року № 10-р(П)/2023].

У Рішенні від 6 квітня 2022 року № 2-р(П)/2022 Конституційний Суд України зазначив: „Приписи статті 8, частини першої статті 55 Конституції України зобов'язують державу гарантувати на законодавчому рівні кожному можливість реалізації його права на судовий захист. Законодавець має встановити такий обсяг права осіб на судовий захист, який забезпечував би його дієву реалізацію, а відмова судів у реалізації такої можливості може призвести до порушення гарантованого Конституцією України права на судовий захист“ (перше, друге речення абзацу шостого пункту 2 мотивувальної частини); „право на судовий захист гарантовано частиною першою статті 55 Конституції України та охоплює не

лише право на звернення до суду, а й можливість реалізації цього права без обмежень чи перепон“ (абзац перший підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини); „зміст права на судовий захист, установленого частиною першою статті 55 Конституції України, слід визначати, серед іншого, з урахуванням змісту права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції <...> та витлумаченого Європейським судом із прав людини“ (абзац другий підпункту 2.2.1 підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Конституційний Суд України наголосив, що «з принципу „верховенства права“ (правовладдя) та вимоги утвердження і забезпечення права особи на судовий захист, що його як загальне право визначено в частині першій статті 55 Конституції України <...> випливає обов’язок держави в особі органу законодавчої влади запровадити юридичний механізм реалізації права особи на судовий захист, зокрема в ділянці судового захисту прав і свобод особи у сфері відносин за публічним правом. Такий юридичний механізм має забезпечувати дієвість права особи на судовий захист, що виявляється в запровадженні законом процесуальних можливостей для реального захисту та поновлення порушених прав і свобод особи, особливо в ситуації, коли це порушення спричинено рішеннями, діями або бездіяльністю органів публічної влади, їх посадових і службових осіб» [абзац третій підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 1 березня 2023 року № 2-р(П)/2023].

3.3. Конвенцію ратифіковано Законом України „Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції“ від 17 липня 1997 року № 475/97–ВР.

Конвенцію було укладено для додержання державами – членами Ради Європи основоположних прав і свобод людини.

За статтею 46 Конвенції держави-учасниці зобов’язані виконувати остаточні рішення Європейського суду з прав людини в будь-яких справах, у яких вони є сторонами.

3.4. Європейський суд із прав людини зазначив, що „одним із засадничих аспектів правовладдя є принцип юридичної визначеності, який встановлює дотримання принципу *res judicata*, тобто принципу остаточності судових рішень, згідно з яким жодна сторона не має права вимагати перегляду остаточного і обов'язкового судового рішення лише для проведення повторного розгляду та ухвалення нового рішення у справі; відступи від цього принципу виправдані, тільки якщо вони потрібні в обставинах суттєвого та переконливого характеру“ [рішення у справі *Устименко проти України / Ustimenko v. Ukraine* від 29 жовтня 2015 року (заява № 32053/13), § 46].

3.5. Європейська Комісія „За демократію через право“ (Венеційська Комісія) у Доповіді про правовладдя, ухваленій на її 86-му пленарному засіданні, яке відбулося 25–26 березня 2011 року [CDL-AD(2011)003rev], зазначила, що „юридична визначеність вимагає додержання принципу *res judicata*. Остаточні рішення національних судів не повинні оспорюватись. Цей принцип також вимагає виконання остаточних рішень судів <...>. Системи, що допускають скасування остаточних рішень без переконливих підстав з публічного інтересу та дозволяють невизначеність у часі, є несумісними з принципом юридичної визначеності“ (§ 46).

3.6. Конституційний Суд України у цьому провадженні зважає також на Рекомендацію № R (2000) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після ухвалення рішень Європейським судом із прав людини (*Recommendation №. R (2000) 2 of the Committee of Ministers to member states on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following judgements of the European Court of Human Rights*) від 19 січня 2000 року.

У цьому документі Комітет Міністрів Ради Європи наголосив на тому, що „згідно зі статтею 46 Конвенції Договірні Сторони взяли на себе зобов'язання виконувати остаточні рішення Європейського суду з прав людини <...>

в будь-якій справі, сторонами якої вони є“; „за певних обставин згадані вище зобов’язання включають вжиття інших заходів, окрім справедливої сатисфакції, яку присуджує Суд згідно зі статтею 41 Конвенції, та/або загальних заходів, якими потерпілій стороні забезпечують, наскільки це можливо, відновлення попереднього юридичного становища, яке ця сторона мала до порушення Конвенції“; „саме компетентні органи держави-відповідача вирішують, які заходи, зважаючи на наявні в національній юридичній системі засоби, є найбільш відповідними для досягнення *restitutio in integrum*“; „практика Комітету Міністрів у здійсненні нагляду за виконанням рішень Суду показує, що у виняткових випадках повторний розгляд справи або поновлення провадження є найбільш дієвим, якщо не єдиним, засобом досягнення *restitutio in integrum*“. Із цих міркувань Комітет Міністрів Ради Європи закликав договірні сторони забезпечити на національному рівні достатні можливості для реалізації зазначеного принципу.

3.7. В Україні порядок виконання рішень Європейського суду з прав людини встановлено Законом України „Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини“ від 23 лютого 2006 року № 3477–IV зі змінами (далі – Закон № 3477), згідно з яким, зокрема, виконанням рішення є: виплата стягувачеві відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру; вжиття заходів загального характеру (абзац дев’ятий статті 1).

Відповідно до статті 10 Закону № 3477 для забезпечення відновлення порушених прав стягувача, крім виплати відшкодування, вживають додаткових заходів індивідуального характеру, зокрема відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який стягувач мав до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*), а також інших заходів, визначених у рішенні (частини перша, друга); відновлення попереднього юридичного стану стягувача здійснюють, зокрема, у спосіб повторного розгляду справи судом включно з відновленням провадження у справі (пункт „а“ частини третьої).

4. Оцінюючи конституційність пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Кодексу, Конституційний Суд України передусім виходить із того, що ефективно забезпечення права на судовий захист є однією з гарантій реалізації інших конституційних прав і свобод, їх утвердження й захисту, зокрема в спосіб відновлення в разі їх порушення. Тому є потреба в законодавчому вноормуванні, яке повною мірою забезпечувало б дієву та ефективну реалізацію права на судовий захист.

Конституційний Суд України також керується тим, що в Конституції України встановлено принцип відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, який виражено як у визначенні обов'язків держави (статті 3, 16, 22), так і в потребі повного та своєчасного виконання цих обов'язків.

За частиною п'ятою статті 55 Конституції України кожному надано право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Однією з таких міжнародних судових установ є Європейський суд із прав людини.

4.1. За приписами Конституції України обов'язковість судового рішення є однією з основних засад судочинства (пункт 9 частини другої статті 129), судові рішення є обов'язковим до виконання (друге речення частини першої статті 129¹).

Згідно з приписами Основного Закону України, юридичними позиціями Конституційного Суду України, що є співвідносними з приписами Конвенції, та практикою Європейського суду з прав людини реалізація права на судовий захист можлива з додержанням конституційних принципів, зокрема принципу остаточності судових рішень (*res judicata*).

4.2. За сталою практикою Європейського суду з прав людини додержання принципу остаточності судових рішень (*res judicata*) означає, що жодна зі сторін

не має права вимагати перегляду остаточного й обов'язкового судового рішення лише задля проведення повторного слухання і нового розв'язання справи.

Практика Європейського суду з прав людини, за якою обмежувалося б право особи, що є стороною у справі, ініціювати перегляд судового рішення за екстраординарною процедурою для „виправлення судових помилок та недоліків судочинства“, зокрема таких, як порушення Україною міжнародних зобов'язань під час розгляду справи національним судом, обмежена. Європейський суд із прав людини рекомендує поновлення провадження в національних судах як належний відновлювальний захід, якщо попередній розгляд справи не відповідає вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції.

Європейський суд із прав людини зазначив, що «практика здійснення нагляду за виконанням рішень Суду показала, що повторний розгляд справи або поновлення провадження є за певних обставин найбільш дієвим – якщо не єдиним – засобом досягнення *restitutio in integrum*. Отже, Комітет Міністрів закликав держави запровадити механізм перегляду справи після встановлення Судом порушення Конвенції, особливо у разі: „(i) коли потерпіла сторона і далі зазнає дуже тяжких негативних наслідків від результатів національного рішення, щодо яких справедлива сатисфакція не була достатнім засобом юридичного захисту та які не можна виправити інакше ніж за допомогою повторного розгляду або відновлення провадження; (ii) коли рішення Суду спонукає до висновку, що (а) оскаржене рішення національного суду суперечить Конвенції по суті, або (б) підґрунтям встановленого порушення були суттєві процесуальні помилки чи такі недоліки, що ставлять під серйозний сумнів результат оскарженого провадження на національному рівні“» [рішення у справі *Бочан проти України (№ 2) / Bochyn v. Ukraine (№ 2)* від 5 лютого 2015 року (заява № 22251/08), § 28].

4.3. За статтею 320 Кодексу, зокрема, рішення, постанови та ухвали господарського суду, якими закінчено розгляд справи, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами (частина перша); підставою

для перегляду судових рішень у зв'язку з „виключними обставинами є <...> встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом“ (пункт 2 частини третьої).

Заява про перегляд судового рішення може бути подана з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 320 Кодексу, особою, стосовно якої ухвалено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикцію якої визнала Україна, не пізніше тридцяти днів із дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного (пункт 5 частини першої статті 321 Кодексу).

4.4. Аналіз наведених норм Кодексу дає підстави виснувати, що унормування відносин щодо перегляду судових рішень у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, здійснено для розвитку та конкретизації приписів Конституції України, передусім частини першої статті 9, частини п'ятої статті 55, та з урахуванням вимоги юридичної визначеності в аспекті такого складника цієї вимоги, як принцип остаточності судових рішень (*res judicata*).

Конституційний Суд України вважає, що, унормовуючи в Кодексі відносини щодо перегляду судового рішення у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, законодавець прагнув забезпечити доконечну мету здійснення правосуддя – захист прав та свобод.

Водночас відповідно до оспорюваних приписів статті 321 Кодексу заява про перегляд судового рішення може бути подана з підстав, визначених частиною третьою статті 320 Кодексу, після ухвалення Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, лише протягом десяти років із дня набрання законної сили судовим рішенням, ухваленим національним судом (пункт 2 частини другої); зазначений десятирічний строк не може бути поновлений судом (частина третя).

4.5. За частиною першою статті 92 Конституції України виключно в законах України визначено гарантії прав і свобод (пункт 1); судочинство та порядок виконання судових рішень (пункт 14).

Конституційний Суд України виходить із того, що вноормування у Кодексі відносин щодо перегляду судових рішень у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, є одним із законодавчих механізмів забезпечення дієвості принципу відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, а право особи на такий перегляд є невід'ємним складником права на звернення після використання всіх національних засобів юридичного захисту за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, гарантованого частиною п'ятою статті 55 Конституції України.

Подаючи заяву про перегляд судового рішення у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, особа, на користь якої ухвалено таке рішення, домагається насамперед усунення наслідків порушення її прав, гарантованих Конвенцією.

Україна як держава – учасниця Конвенції зобов'язана забезпечувати виконання остаточних рішень Європейського суду з прав людини, у яких встановлено порушення Україною Конвенції.

4.6. Конституційний Суд України вважає, що конституційні приписи зобов'язують Україну запровадити ефективне та дієве вноормування у Кодексі відносин щодо перегляду судових рішень у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції.

Кодекс має містити приписи, що забезпечуватимуть можливість реального та практичного захисту прав і свобод у спосіб перегляду судових рішень, ухвалених національними судами, у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції.

Ці приписи Кодексу не мають позбавляти особу права на реалізацію протягом розумного строку права на виконання рішення Європейського суду з прав людини, у якому встановлено порушення конвенційних прав цієї особи, у спосіб перегляду судових рішень, ухвалених національними судами.

Викладені міркування дають Конституційному Суду України підстави вважати, що визначений у Кодексі десятирічний строк на подання заяви про перегляд судових рішень у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, та неможливість поновлення судом такого строку ставлять реалізацію права, гарантованого частиною п'ятою статті 55 Конституції України, у залежність від обставин, на які не може вплинути особа, а саме від строку розгляду її заяви Європейським судом із прав людини.

4.7. З огляду на наведене Конституційний Суд України дійшов висновку, що приписи пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Кодексу, які унеможливають перегляд судового рішення за заявою особи у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення, у якому встановлено порушення Конвенції, після спливу десятирічного строку з дня набрання законної сили рішенням національного суду, та неможливість поновлення судом такого строку не забезпечують ефективної реалізації конституційних прав особи на судовий захист та на звернення після використання всіх національних засобів юридичного захисту за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, тому суперечать вимогам статті 3, частини першої статті 8, частини першої статті 9, частин першої, п'ятої статті 55 Конституції України.

5. За частиною другою статті 152 Конституції України, статтею 91 Закону України „Про Конституційний Суд України“ закони, інші акти або їх окремі норми, визнані неконституційними, утрачають чинність із дня ухвалення

Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення.

Установивши невідповідність Конституції України (неконституційність) пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Кодексу в тім, що вони унеможлиблюють подання заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення після десяти років із дня набрання законної сили рішенням національного суду та поновлення судом строку на подання заяви про перегляд рішення національного суду для забезпечення юридичної визначеності у відносинах, та зважаючи на те, що Верховній Раді України потрібен достатній строк для внесення змін до Кодексу, Конституційний Суд України вважає за потрібне відтермінувати втрату чинності цими приписами Кодексу.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 151¹, 151², 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 36, 65, 67, 74, 84, 88, 89, 91, 92, 94, 97 Закону України „Про Конституційний Суд України“

Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), пункт 2 частини другої, частину третю статті 321 Господарського процесуального кодексу України в тім, що вони унеможлиблюють: 1) подання заяв про перегляд судового рішення у зв'язку з ухваленням Європейським судом із прав людини рішення після десяти років із дня набрання законної сили рішенням національного суду; 2) поновлення строку судом на подання заяви про перегляд рішення національного суду.

2. Приписи пункту 2 частини другої, частини третьої статті 321 Господарського процесуального кодексу України, визнані неконституційними в

зазначеному аспекті, утрачають чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим, остаточним та таким, що не може бути оскаржено.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“.

**ДРУГИЙ СЕНАТ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**